ISTORIE

MATERIAL ELABORAT CORESPUNZÂND
CERINȚELOR DE BACALAUREAT 2016

© 2016 PRESSTERN SOLUTIONS

Cuprins

Sinteze teoretice
Romanitatea românilor în viziunea istoricilor 2
Romanizare 2
Fazele romanizării.....3
Romanitatea în viziunea istoricilor 4
Autonomii locale şi insitituţii centrale în spaţiul românesc 6
Formarea statelor.....6
Instituţii statale în spaţiul românesc 8
Secolul XX între democraţie şi totalitarism. Ideologii şi practici politice 10
Totalitarismul şi democraţia în România 11
Curentele ideologice..... 12
Constituţiile din România..... 14
Evoluţia Constituţională a României 14
Constituţia din 1866..... 15
Constituţia din 1923 16
Constituţia din 1938 16
Constituţiile comuniste 17
Constituţia din 1948 17
Constituţia din 1952 18
Constituţia din 1965 18
Constituţia din 1991 18
Statul român modern: de la proiect politic la realizarea României Mari (sec. XVIII-XX)..... 20
Proiecte politice şi încercări de modernizare a statelor româneşti, în perioada sec. al XVIII-lea şi începutul sec. XIX 20
Formarea partidelor politice 26
Proiectul Modernizării Instituţiilor Statului 26
România postbelică. Stalinism. Naţional – Comunism şi disidenţă anticomunistă..... 28
Preluarea puterii de Partidul Comunist 28
Menţinerea puterii de către mecanismele PCR.....29

Stalinismul – regimul lui Gheorghe Gheorghidiu Dej..... 30
Naţional comunismul – regimul lui Nicolae Ceauşescu.....31
Impactul regimului comunist 32
Disidenţa comunistă..... 33
Revenirea la democraţie 34
Spaţiul românesc, între diplomatic şi conflict,
în Evul Mediu 35
Unirea Ţărilor Române..... 37
De ce otomanii nu au cucerit Ţările Române 38
România şi concertul european: de la criza orientală
la marile alianţe ale sec. al XX-lea 39
Secolul al XVIII-lea..... 39
Secolul al XIX-lea 39
Sfârşitului secolului XIX – începutul secolului XX 41
Primul Război Mondial..... 42
Perioada interbelică..... 42
Al Doilea Război Mondial..... 43
România în perioada Războiului Rece 44
Politica externă a României în perioada Războiului Rece... 45

Modele de subiecte

Romanitatea românilor în viziunea istoricilor 48
Evoluţia Principatelor Române, respectiv a României
în secolele XVIII-lea – al XX-lea 50
Sistemul constituţional în România 53
Constituţiile româneşti..... 55
Constituţiile României în epoca modernă şi contemporană.... 58
Proiectele politice româneşti din secolele XVIII-XIX
şi înfăptuirea lor 61
Proiecte politice din epoca modernă 64
Statul român modern 66
Evoluţia statului român modern 69
Evoluţia statului român modern 71
Realizarea României Mari..... 74
România postbelică..... 76
România în perioada postbelică..... 78
Evoluţia României în perioada postbelică.....80

Stalinism şi naţional-comunism în România 82
Disidenţa anticomunistă în România 84
Naţional-comunism şi disidenţă anticomunistă
în România postbelică 86
România de la stalinism la naţional-comunism 89
Modelul stalinist în România..... 91
Regimul comunist în România 93
România în perioada stalinistă.....95
Implicarea României în relaţiile internaţionale, de la criza
orientală la marile alianţe ale secolului al XX-lea.....97
România şi marile puteri de la criza orientală
la marile alianţe a sec. XX.....100
România în relaţiile internaţionale ale secolului al XX-lea 102
România în relaţiile internaţionale.....105
România în perioada Războiului Rece 1 107
România în perioada Războiului Rece 2.....109

Sinteze teoretice

Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Romanizare

Romanizarea este un proces istoric complex şi presupune ideea descendenţei, a originii romane a românilor, ideea stăruinţei elementului dacic, romanic, unitatea de neam, unitatea limbii şi latinitatea limbii, esenţa romană a unor obiceiuri şi tradiţii, şi conştiinţa românilor despre originea romanică. Romanizarea a fost cea care a înlăturat diferenţele între localnici şi romani pe planul culturii materiale, vieţii politice şi religioase respectiv a impus limba latină ca limbă de comunicare. Astfel, ăn urma romanizării s-au înregistrat mutaţii etnice, lingvistice şi spirituale.

Etnogeneza constă din formarea poporului român şi cea a limbii române. Poporul român se trage din daci şi romani – colonişti şi veterani de război care au hotărât să nu se mai întoarcă în ţara mamă ci să rămână pe teritoriile actualei României. Migratorii care au trecut peste teritoriile ţării au avut deasemenea influenţă atât în formarea poporului cât şi a limbii. Conceptul de romanizare include două laturi fundamentale:

- Romanizare prin colonizare – care presupune colonizare teritoriului Daciei cu o populaţie romanizată, latinofonă, venită din toate părţile Imperiului roman (conform Eutropius)
- Schimbarea mentalităţii şi chiar a fiinţei etnice – adică asimilarea băştinaşilor geto-daci în felul de viaţă a romanilor provinciali, li adoptarea limbii latine, preluarea obiceiurilor şi a civilizaţiei romane

Romanizarea, procesul de asimilare de către autohtoni a elementelor de civilizaţie şi de cultură romane, a cunoscut 3 etape.

Fazele romanizării

Prima etapă este una preliminară, între secolele II î. Hr. – 106, precedă cucerirea romană - de la primele contacte cu lumea romană, până la cucerirea romană. Teritoriile geto-dacice au intrat sub stăpânire romană treptat, înaintând dinspre Sud spre Nord, prin pătrunderea unor aspecte materiale, pe căi neoficiale şi paşnice, relaţii de colaborare economică.

În perioada 87-106 d. Hr., statul dac a fost condus de Decebal care a avut conflicte cu romanii. În 89 Dacia a devinit regat clientelar al regatului însă în urma războaielor din 101-102 şi 105-106, Dacia a fost cucerită şi transformată în provincie romană.

A doua etapă este romanizarea propriu-zisă, cea organizată, masivă şi ireversibilă în urma cuceririi Dobrogei (46 d.Hr.) respectiv a Daciei (106). În această perioadă elementele romane s-au generalizat la scara întregii societăţi. Perioada cuprinde anii 106-271/275. Printre factorii romanizatori, care au contribuit la romanizarea organizată, masivă şi ireversibilă se enumeră administraţia romană, armata, veteranii, coloniştii, viaţa economică, urbanizarea, dreptul roman şi viaţa culturală, religioasă. Acest proces a fost unul ireversibil, s-au format daco-romanii.

Ultima etapă este cea a romanizării postaureliane, de după retragerea trupelor şi a stăpânirii romane. Deşii romanii s-au retras, legăturile economice, politice şi militare cu Imperiul Roman s-au menţinut. Prin munca misionarilor s-a răspândit şi creştinismul. A avut loc a uniformizare a romanizării la scara întregii arii de locuire a daco-romanilor.

Limba română s-a format odată cu poporul român şi face parte din limbile neolatine. Substratul este unul daco-moesic care cuprinde cam 150-200 de cuvinte păstrate în vocabular; stratul este cel latin, care înseamnă cam 80% din vocabularul şi structura gramaticală. Grauirile sunt moldoveneşti, olteneşti, maramureşene, etc.

Romanitatea în viziunea istoricilor

Românii văzuţi de Orientali

Istoricii menţionează elementul romanic la Nord de Dunăre în secolul VII, pentru prima dată. Moise Chorneati menţionează ţara ca cea „necunoscută" iar cronica turcă ca ţară a vlahilor, în secolul IX. În secolul al X-lea apare termenul vlah care marchează sfârşitul etnogenezei şi subliniează caracterul romanic al poporului. Secolul al XI – Gardizi face referire la români, situându-i între slavi, ruşi, unguri, între Dunăre şi un munte mare. Anonymus, în sec. al XII-lea oferă informaţii despre români şi formaţiunile politice existente în sec. IX în spaţiul intracarpatic. Simon de Keza în Gesta Hunorum et Hungarorum spune că romanii erau în Pannonia la venirea hunilor şi că o parte dintre ei s-a împrăştiat în Italia, iar vlahii, care erau păstori şi agricultori, au rămas să trăiască în continuare.

În imperiul Bizantin, primele scrieri care afirmă răspicat originea romană a poporului şi a limbii române este Împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul (912-959), tratatul geografului persan Gardizi intitulat „Podoaba istoriilor" (mijl. Sec. XI) respectiv Ioan Kynnamos, secretar al împăratului Manuel Comnenul (1167).

Primul umanist italian care afirmă originea romană este Poggio Bracciolini (1380-1459), afirmând continuitatea elementului roman în ţările române. Umanistul care a contribuit în cea mai mare parte la răspândirea teoriei despre originea romană a poporului român a fost Pius al II-lea, Enea Silvio Piccolomini (1458-1464).

Odată ce a crescut interesul faţă de români, cam prin sec. al XIV-lea, au crescut şi informaţiile şi izvoarele istorice despre aceştia. În sec. al XV-lea s-a afirmt, de către mai mulţi istorici, originea romanică a românilor iar începând cu secolul XVII au apărut scrieri ai românilor. Cei doi Letopiseţi ai Moldovei, scrise de Grigore Ureche (1590-1647) şi altul de Miron Costin (1633-1691), lucrarea stolnicului Constantin Cantacuzino (1640-1716), Istoria Ţării Româneşti şi lucrările lui Dimitrie Cantemir (1673-1723). Ideile principale subliniate în aceste lucrări erau continuitatea dacică sub stăpânire romană, unitatea şi continuitatea românilor. Ideea de descendenţă pură de la Traian aparţine lui Dimitrie Cantemir, care a anticipat şi Şcoala Ardeleană.

Lucrări care susţin că românii nu se trag de la coloniştii romani, care neagă ideea continuităţii şi a elementului roman, apar în secolul al XVIII-lea, însă secolul al XIX-lea, în care se unesc principatele, se trece la alfabetul latin şi se adoptă numele de România, ceea ce conştientizează romanitatea. În această perioadă se adaugă şi influenţa slavilor în formarea poporului şi a limbii. Secolul XX se poate împărţii în două feluri de abordări, cea din prima jumătate a secolului şi istografia comunistă. Cea din prima parte este caracterizată prin ideea de continuitate şi romanitate a românilor, iar cea comunistă exacerbează elementul dacic şi slav, diminuând factorul roman, susţinând că poporul român era format cu mult înaintea cuceririlor romane.

Modele de subiecte

Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

- Precizarea secolului în care a fost abordată ideea.
- Prezentarea unei cauze a implicării istoricilor.
- Menţionarea a două idei.
- Menţionarea a doi istorici.
- Formularea unui punct de vedere.

Românii consideră că elementul fundamental al identităţii poporului român este romanitatea. La fel ca celelalte popoare romanice din Europa, cum ar fi francezii, italienii sau spaniolii, şi românii vorbesc o limbă care se bazează pe limba latină. Cursul de romanizare este considerat a se fi desfăşurat între secolele I-III d. Hr., când Imperiul Roman a intrat la nord de Dunăre.

Românii apar sub denumirea de vlahi, în secolele VIII-IX, în germană acesta fiind un etnonim pentru cuvântul romanici. În acest secol se termină şi etnogeneza românilor, odată cu perioada migraţiilor. Putem să spunem că, românii, ca popor, apar în urma unei duble sinteze, cea a geto-dacilor şi a romanilor, respectiv cea a daco-romanilor şi a migratorilor.

Partea majoră a vocabularului român, 60%, îşi are originea din limba latină vorbită în Imperiul Roman, se adaugă un substrat de 10% care provine din limba geto-dacă şi cei 20% rămaşi sunt de origine slavă.

În Evul Mediu, secolul XV, problema romanităţii românilor este abordată de Nicolaus Olahus şi cronicarii moldoveni – Grigore Ureche şi Miron Costin, cu două secole în urmă. Pe teritoriul Transilvaniei se încearcă un alt fel de abordare, cea care neagă continuitatea românilor la nord de Dunăre şi romanitatea românilor, în favoarea Imperiului Austro-Ungar.

Această teorie a fost sintetizată de istoricul Robert Roesler, în secolul al XIX-lea, fiind numită teoria imigraţionistă, fiind în concordanţă cu interesele austro-ungare.

Această teorie a istoricului austriac a fost combătută şi de istorici străini ca E. Gibbon sau Th. Momsen şi istorici români ca A.D.Xenopol, el însă aduce şi dovezi arheologice, toponomia, hidronomia, termenii creştini de origine latină, etc. Lucrările după 1989 subliniează romanitatea limbii române care scoate în evidenţă romanitatea românilor.

Ideea romanităţii are şi acum un rol foarte important în scrierile istorice. Înainte de anii 1989 însă, nu a fost tratat ca un lucru cert, mai ales începând cu secolul al XVIII-lea, când Ardealul era sub conducere maghiară. În această perioadă Şcoala Ardeleană a fost cea care susţinea drepturile naţionale ale românilor ardeleni, prin reprezentaţi ca Inocenţiu Micu-Klein, Gh. Şincai sau Petru Maior. Secolul al XIX-lea este cel în care s-a consolidat conştiinţa românilor, iar opere care ajutau la înţelegerea fenomenului au apărut după anii 1918. Pe perioada comunistă, datorată sovietizării culturii şi a naţionalismului agresiv, problema romanităţii a cunoscut denaturări şi exagerări, însă după 1989 acesta s-a echilibrat, romanitatea românilor fiind acceptată ca lucru cert, care nu mai necesită alte demonstraţii.

Evoluţia Principatelor Române, respectiv a României în secolele XVIII-lea – al XX-lea

- Menţionarea a 2 fapte istorice desfăşurate în spaţiul românesc (XVIII-XIX).
- Prezentarea unui fapt istoric desfăşurat în spaţiul românesc (XIX).
- Precizarea unui fapt istoric prin care se constituie România Mare.
- Formularea unui punct de vedere propriu.

Instaurarea domniilor fanariote, după 1711, provocase un considerabil impact asupra societăţii româneşti, marcat printr-o intrare mai profundă a Principatelor în lumea Orientului, după ce dobândiseră sentimentul europenităţii lor, prin scrierile lui Dimitrie Cantemir şi stolnicul Constantin Cantacuzino. În practica politică internă, se remarcă în timpul domniilor fanariote, tendinţa de a supune controlul boierimii problemele financiare, ceea ce semnifică un atribut al Stărilor. Practica consultării Stărilor prin instituţiile reprezentative s-a manifestat mai cu seamă în vremea Mavrocordaţilor, când adunările de Stări erau chemate să legitimeze politica de reforme. Constantin Mavrocordat a domnit alternativ în Moldova şi Ţara Românească, a început având aprobarea Porţii, aplicarea programului de reorganizare a instituţiilor fiscale, administrative şi juridiciare în spiritul de raţionalizare a statului.

Programul politic, prin revendicările lui naţionale, a reuţit, în faţa revoluţiei lui Tudor Vladimirescu, să solidarizeze întregul corp social al naţiunii. Programul mişcării lui Vladimirescu, era

în aparenţă îndreptat împotriva fanarioţilor, nu a Porţii. În realitate alungarea grecilor era doar primul pas pe calea cuceririi independenţei. Boierii au continuat acţiunile şi după înfrângerea mişcării lui Vladimirescu, obţinând pentru ţară câştiguri preţioase. În 1821-22 ai au redactat nu mai puţin de 75 memorii şi proiecte de reformă, pe care le-au înaintat ruşilor, turcilor şi austriecilor, cerând recunoaşterea drepturilor naţionale şi, în primul rând, reacordare dreptului de a avea domni pământeni. Drept consecinţă a acestor acţiuni, Poarta a acceptat înlocuirea fanarioţilor, numindu-i pe Grigore Ghica şi Sandu Sturdya, ca domni ai Ţării Româneşti şi a Moldovei. Revenirea la domniile pământene a însemnat şi începutul unei mişcări de regenerare naţională.

După crearea statului român modern, era necesară obţinerea independenţei acestuia, fie pe cale diplomatică, fie pe cale militară. S-a semnat Convenţia româno-rusă, care prevedea trecerea armatei ruse prin România, spre Balcani. Rusia se obliga să respecte drepturile politice şi integritatea teritorială a României. La scurt timp după semnarea Convenţiei româno-ruse, a început războiul dintre Rusia şi Turcia, fără cooperarea militară a României. La 9 mai 1877, Parlamentul a proclamat independenţa României. În 1878 însă deja s-a semnat tratatul de pace între Turcia şi Rusia. Creşterea puterii Rusiei a adus nemulţumiri marilor puteri, astfel ei au organizat congresul de la Berlin în anul 1878, pentru a discuta asupra unui nou tratat de pace. Delegaţii români au fost I. C. Brăteanu, ministru al României şi Mihail Kogălniceanu, ministru de externe. Aceştia nu au fost primiţi la tratative, ei nu au avut ocazia decât a-şi prezenta punctele de vedere. În urma tratatului, România era nevoită să cedeze trei judeţe din sudul Basarabiei, a fost considerată ţară independentă şi a primit Dobrogea. Obţinerea independenţei a fost un moment foarte important deoarece a crescut prestigiul României, care a creat condiţii favorabile pentru aceasta. În aceste condiţii dezvoltarea economică a devenit mai uşoară, iar în 1881 România a fost proclamată regat.

Primul Război Mondial a adus victorie Antantei. Odată ce România a făcut parte din Antanta, victoria i-a favorizat formării statului naţional unitar român. S-a hotărât unirea Basarabiei şi Bucovieni cu România. Adunarea de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 a proclamat şi unirea cu Ţara Ungurească, a Transilvaniei şi astfel s-a creat România Mare, prin hotărârile adunărilor democratice de la Chişinău, Cernuţi şi Alba Iulia.

În secolul al XVIII-lea, marcat de domnitorii fanarioţi, statul modern se afla încă în faza proiectelor politice susţinute de boireii din partida naţională. Formarea adevărată a proiectului politic al statului a fost formulat pe timpul revoluţiei din 1848-1849. Reformele au fost începute de Al. I. Cuza, după formarea statului naţional român modern. După obţinerea independenţei, statul român a primit atributul suverenităţii naţionale şi posibilitatea de a deveni regat. Unirea a fost cea care a dus la adoptarea democraţiei ca formă de regim politic, după realizarea statului naţional unitar român.